

Zuska Minichová
ČREPINY
Z OBLOHY

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Edícia Próza

Zuzka Minichová–Stožická

• ČREPINY Z OBLOHY •

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Copyright © Zuzka Minichivá-Stožická2007
Prologue © Miloš Ferko2007
Cover design © Anna Chovanová 2007
Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov © 2007
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Zuzka Minichivá-Stožická: Črepiny z oblohy
Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická
Obálku s použitím ilustrácie graficky spracovala Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač PPA Bratislava
Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN

MERANÉ PO KVAPKÁCH DO RADOSTI ROZPRÁVANIA

Knižka, ktorú otvárate, je debut. Navyše v žánri, ktorý na Slovensku rozhodne nemožno označiť ako väčšinový. Na scénu slovenskej knižnej tvorby prichádza nielen nové meno, ale i, pre väčšinu bežných čitateľov, nový pohľad na jednu zo „škatuliek“ literatúry.

Vedecká fantastika v podaní Zusky Minichovej-Stožickej prináša pochopiteľné, a predsa i znepokojivo problematizujúce posolstvo o bytostiach, ktoré pri všetkej odlišnosti majú kdesi v dreni či tkanivách kúsok každého z nás. Akokoľvek teraz možno nemiestne alibisticky a povrchno smerujem k humanocentризmu, texty Minichovej-Stožickej, v ktorých ide o bytosť a tvora všeobecne, sú nasmerované konkrétne k človeku... pretože... konkrétne sme zatiaľ inú mysliaču bytosť okrem seba nedokázali, možno ani nechceli nájsť či poznať.

Presvedčivé postavy sa v striedmych dialógoch pohybujú svetom jemnej nostalgie, ktorá na pozadí tvrdých zákonov prírody občas zabolí. Kruto ochudobnená o sentiment poctivo dotovaným pozadím poznatkov z biológie predstavuje sa nám tu vedecká fantastika v plnej sile ako vedecký model a jedinečný umelecký zážitok zároveň. Vedu tu nenájdeme ako plánovane chcený projekt, ale v podobe prirodzenosti vyrastajúcej z každodenného zážitku. Akoby policajt písal detektívku či kuchár kuchársku knihu. Čo by mohlo byť nudné, tu jednoducho nie je, ostávajú naozaj iba podstatné poznatky... ako súčasť celku estetických útvarov, na ploche nečakane hutne, rýchlo a zrelo vykryštalizovaného talentu.

Nespochybniteľné umenie. Žiaden gýč ani poznávaco-poučný manuál. Možno cítiť mladosť, nie však neskúsenosť či naivitu, detské nohavičky sú zapadnuté prachom spomienok a prítomné iba ak v podobe milých rekvizít.

Vonkajškovo sa v texte necháte trocha ukolísat šumom opisov, keď odrazu vytryskne dialóg a vedie nás ďalej, nejde o maľbu na povrchu, tapisérie zakrývajú jaskyne so zákrutami plnými podivuhodných kvapľov.

Aj v krátkej poviedke na malej ploche sa ukrýva cesta. Nájdeme v nej plno

zákrut, ktoré miestami nie sú priamo o deji, ale disciplinovane na uzde držanej živelnosti slova. V opise rovnako ako v akcii či dialógu.

Pôsobí jemne bez násilného pátosu, ironicky bez cynizmu, múdro bez poúčania... nezvyčajne precízne a vyvážené na začínajúcu autorku. Odmerané po kvapkách do radosti rozprávania.

Poviedky v zbierke pochádzajú z obdobia viacerých rokov. Nie sú prepojené tematicky, no patria k sebe spôsobom videnia sveta cez nenáhlivo smutnú iróniu, za ktorou sa skrýva priam náruživá chuť rozprávať. O nás v podobe cudzích bytostí, o cudzích bytostiach v nás, pričom je hranica naše – cudzie nenápadne premietnutá na širšiu plochu a neraz i do prekvapujúcich súvislostí.

Nechajme však na pokoji súvislosti, smery a asociácie, hoci ich v autorkiných poviedkach bezpochyby nájdeme. Ak budeme chcieť. Ja nechcem. Všetko je príliš zovreté na to, aby sme to riedili výpočtom a rozvíjatými charakteristikami násilných začleňovaní.

Ruža je ruža je ruža, povedala kedysi jedna dáma; poviedka je poviedka je poviedka, vravia texty Zusky Minichovej-Stožickej. Samy za seba najlepšie. A tak ich nechávam plynúť k čitateľom.

Miloš Ferko

ČREPINY Z OBLOHY

Letel sám a nebo patrilo len jemu. Svišťal nad zložitým vzorom, ktorý by sa, keby Epidexio o niečo klesol, premenil na krajinu... Nemienil klesať. Ešte nie.

Letel za slnkom. Viac nepotreboval. Cítiť výšku, zlaté oslepujúce svetlo, vietor od mora... Automatickú prácu prsných svalov, z ktorých sa mu po tele šíriло teplo príjemnej námahy. Lahkosť. Pevnosť krídel.

Nikdy sa neunavil. Nikdy ho to neomrzelo. Najradšej by strávil celý život na krídlach, v objatí vzduchu. Lenže skôr než by sa nazdal, určený čas uplynul a modrú oblohu nahradila tma.

Našiel sa medzi sivohnedými stenami bunky a bielou hmlou z niekoľkých nedokončených snobrazov. Koms dávno odletela. Jej poďakovaním bol ten úžasný kúsok oblohy, okamih lietania... Nikdy nečakala, kým sa Epidexio prebudí. Nikto nečakal – prečo by to mal chcieť práve od nej? Prečo by mal nútiť kohokoľvek, aby s ním zdieľal kyslú pachuť sklamaní?

V polootvorenej vletovej stene Epidexiovej bunky sa zelenal známy výhľad – zvlnená hladina korún stromov, tiahnuca sa od päty jeho útesu až po obzor. Tých stromov sa nikdy nedotkne, za ten obzor v skutočnosti nikdy nedovídi. Zadúšal sa ukrivdením. Čo iné má cítiť tvor, ktorý veril, že žije, a potom si uvedomil, že ten let patrí niekomu inému? Nespravodlivosť! Udrel pästou do steny a potom si, zvierajúc pomliaždenú ruku druhou, rezignovane sadol na podlahu.

Vedel, že o chvíľu to prejde. Potom sa pustí do ďalšieho snobrazu.

Práca ho upokojovala, hoci sa celý čas musel pozeráť na svoje hrubé mäsiaté prsty. Ich citlivé brušká sa mihali medzi polopriestvitnou tuhnúcou hmotou

vláken. Keď splietali sieťovinu predstáv a do textúry umiestňovali emocionálne tajničky, pripadali Epidexiovi skoro pekné. Také niečo by tenké končatiny letcov nedokázali.

Pohľad na vznikajúci snobraz ho stále uchvacoval. Belavé opalizujúce štruktúry vyvolávali v mysli zvláštnu rezonanciu. Letci na to mali meno – telepatická indukcia. Vymysleli ho pre nich cudzinci z iných planét, ktorí Epidexiove snobrazy často a radi vymieňali za rôzne veci. Mal podozrenie, že ani oni sami nevedia, ako telepatická indukcia naozaj funguje – proste by len neznesli, keby hocijaký efekt ostal nepomenovaný.

„Chcel by si vidieť cudzincov?“ spýtal sa jedného dňa Kanenas – letec, ktorý mu toho roku nosieval jedlo. Stále sa pýtal – fascinovala ho Epidexiova odlišnosť.

„Vlastne prečo nie,“ Epidexia zvedavosť neurážala a bol rád, že sa s ním aspoň niekto rozpráva mimo obchodných záležitostí. Prítomnosť letca mu bola príjemná – po očku obdivoval jeho ladné krivky a nechával sa inšpirovať.

Letci boli bez výnimky nádherné a jemné stvorenia – štíhlejšie postavy, s dlhými článkovanými končatinami. Oči zložené zo stoviek svetlocitlivých omatídí žiarili zelenými odleskami a neprezrádzali nič o pocitoch svojho majiteľa. Tie bolo možné hádať podľa posunu chitínových platničiek ústneho ústrojenstva, pohybov tykadiel alebo podľa tónu hlasu, ale ani Epidexio, hoci s nimi žil už roky, často neuhádol ich skutočnú náladu. Letci sa správali za každých okolností uhladene – ich zložité spoločenské spôsoby podčiarkovali celkový dojem krehkosti. Kanenas si momentálne vyberal nexistujúce nečistoty z bohato rozvetvených tykadiel, čo značilo istý stupeň pokušenia.

„Vieš, že...“ zaváhal, či má pokračovať, ale neodolal, „sú ti trochu podobní? Možno dokonca viac než my...“

„Áno?“ Epidexio s dychtivou otázkou zdvihol zrak od práce. Toto mu o cudzincoch ešte nepovedali.

Kanenas nedokázal skryť rozpaky. „No, totiž... Sú takí...“ Letci Epidexiovi vždy hovorili, že je výnimočný, vraj talent tisícročia. Nikdy nedali najavo ani najmenšiu známku opovrhnutia, hoci im, bytostiam s vysoko rozvinutým estetickým cítením, nemohol nebiť do očí ten rozdiel. Kanenas volil slová s najväčšou opatrnosťou: „Ich pokožka... je ružová a mäkká, bez lesku. Aj keď

niektorí sú aj do zelena. Cudzincov poznáme viac druhov, než si vieš predstaviť. Ale tí, o ktorých hovorím... Majú oči jednoduchšej stavby, komorové ako ty. Sami nelietajú. Sú... ťažší, no...“ ošíval sa a nervózne si hladil žilky na krídlach, „prepáč mi ten výraz... trochu vodnatí-“

Epidexio mal už dosť ospravedľujúceho bľabotania.

„Nič si z toho nerob!“ vybuchol prudšie, než chcel. „Ja viem, aký som, a už som sa s tým skoro zmieril!“

„Si krásny tým, čo vytváraš,“ odvetil pohotovo Kanenas. Epidexio vedel, že svoje slová myslí vážne, ale napriek tomu ho neuveriteľne rozčuľovali.

„Odleť. Potrebujem sa sústrediť.“

Vtedy chcel byť sám. A väčšinu zvyšného času trávil čakáním na návštevu. Keď Epidexia chvíľami unavoval pohľad do hlbín najnovšieho snobrazu, napílnal zrak do diaľky, či nezazrie bod približujúci sa trepotavým letom. Naťahoval uši, či medzi pískaním vetra nezačuje zboku alebo zhora zvuk kmitajúcich krídel, a predstavoval si, že vo vletovej stene jeho bunky pristane jedno z tých zosobnení elegancie. Čakanie trvalo rôzne dlho, ale nakoniec sa vždy niekto ukázal. Epidexio nepoznal núdzu o zákazníkov.

„Dobrý deň.“ Úsporným pohybom poskladala krídla za chrbát a s úsmevom naňho uprela žiarivé zložené oči. „Som Omichlin.“

„Epidexio. Vitajte.“

„Ďakujem,“ mierne sklonila hlavu v zdvorilostnom geste a prešla ďalej, k dokončenému dielu. „Ako vidím, prišla som práve vhod. Je nádherný. Ó, bohovia...“ chvíľu nehybne stála pred snobrazom, na tvári ohúrený výraz. Potom sa obrátila na tvorcu: „Je voľný?“

Tak rád by mal vo svojej bunke aspoň jeden hotový snobraz. Často si sľuboval, že práve tento si nechá, no zakaždým odvetil rovnako: „Voľný, samozrejme. Predpokladám, že poznáte cenu.“

Čoskoro už lietal nad planinami s vetrom bok po boku a nebo patrilo len jemu.

Neznášal návraty. Kruté a nevyhnutelné. Čím dlhší a pôsobivejší bol let,